

EVROPSKA
KOMISIJA

Strasbourg, 5.10.2021
COM(2021) 615 final

**SPOROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU, SVETU, EVROPSKEMU
EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU IN ODBORU REGIJ**

Strategija EU za boj proti antisemitizmu in negovanje judovskega življenja (2021–2030)

„Ker antisemitizem zadene v jedro naših vrednot: človečnost, versko svobodo, enakost. Antisemitizem zastruplja našo družbo. Vsi se mu moramo zoperstaviti. Moramo ga preprečiti. In ga izkoreniniti.“

— Ursula von der Leyen, predsednica Evropske komisije
Bruselj, 3. februarja 2021

„Sovraštvo, ki se začne z Judi, se nikoli ne konča z Judi. Krepko se motimo, če menimo, da antisemitizem ogroža le Jude in Judinje. V prvi vrsti ogroža Evropo in svoboščine, za katere smo se borili več stoletij.“

— rabin Jonathan Sacks
Evropski parlament, 27. septembra 2016

ZA EU BREZ ANTISEMITIZMA

Evropski Judi in judovske skupnosti že več kot dve tisočletji prispevajo k družbenemu, političnemu, gospodarskemu, znanstvenemu in kulturnemu razvoju Evrope in so neločljiv del evropske identitete. Judi in Judinje so od Gustava Mahlerja do Sigmunda Freuda, od Hannah Arendt do Simone Veil bogatili kulturno, intelektualno in versko dediščino Evrope.

Hkrati je v Evropi že stoletja prisoten antisemitizem, ki se kaže v obliki izgonov, preganjanja in pogromov, ki so dosegli vrhunec s holokavstom, neizbrisnim madežem v evropski zgodovini, ter izbrisali judovski način življenja in judovsko dediščino iz številnih delov celine. Zgodovinski razlogi za nastanek Evropske unije izhajajo iz druge svetovne vojne in trdne zavezanosti Evropejcev in Evropejk, da se takšna grozodejstva nikoli ne bodo ponovila.

Vendar se antisemitizem s holokavstom ni končal. Več generacij po koncu šoa¹, je antisemitizem zaskrbljujoče v porastu v Evropi in po svetu.

Evropska unija temelji na vrednotah spoštovanja človekovega dostojanstva, svobode, demokracije, enakosti, pravne države in spoštovanja človekovih pravic, vključno s pravicami pripadnikov manjšin. Odločno nasprotuje vsem oblikam sovraštva in diskriminacije zaradi rase ali etničnega porekla, vere ali prepričanja, spola, spolne usmerjenosti, starosti ali invalidnosti.

Antisemitizem ni združljiv s temeljnimi evropskimi vrednotami. Ne ogroža le judovske skupnosti in judovskega življenja, temveč tudi odprto in raznoliko družbo, demokracijo in evropski način življenja. Evropska unija je odločena, da ga bo dokončno odpravila.

Vsak drugi Evropejec meni, da je antisemitizem problem.

90 % Judov in Judinj meni, da se je antisemitizem v njihovi državi povečal.

85 % Judov in Judinj meni, da je antisemitizem resen problem².

¹ Šoa je hebrejska beseda s pomenom „katastrofa“, medtem ko beseda holokavst izvira iz grške besede, ki pomeni „žgalna daritev s popolnim sežigom“. V tej strategiji se uporabljata oba izraza. <https://abouttholocaust.org/en/facts/what-is-the-difference-between-holocaust-and-shoah>.

² Eurobarometer 484: Perceptions of antisemitism, januar 2019 (Zaznavanje antisemitizma), ter Experiences and perceptions of antisemitism Second survey on discrimination and hate crime against Jews in the EU (Izkušnje z antisemitizmom in njegovo doživetje; Druga raziskava o diskriminaciji in kaznivih dejanjih iz sovraštva proti Judom v EU), 2018 ([druga raziskava agencije FRA, 2018](#)).

Sodobni antisemitizem se pojavlja v številnih oblikah, starih in novih: od sovražnega govora na spletu do kaznivih dejanj iz sovraštva in napadov na Jude in Judinje, njihovo lastnino in institucije, pa tudi skrunitev sinagog, pokopališč in spomenikov. Pojavlja se v vsakdanjem življenju Judov v obliki bežnih opazk ali dejanj na delovnem mestu, v zasebnih pogovorih, na javnih prostorih, v medijih, pri športnih in kulturnih dejavnostih ali kadar Judi opravljajo svoje verske dejavnosti. Antisemitizem se kaže kot rasna, etnična ali verska diskriminacija, stereotipiziranje Judov in izražanje sovraštva do njih ter oseb, ki se jih dojema kot Jude. Privede lahko do nasilnih in smrtonosnih napadov, kot so bili napadi na šolo Ozar Hatorah v Toulousu leta 2012, judovski muzej v Bruslju leta 2014, trgovski center Hypercasher v Parizu leta 2015 ali sinagogo v Hallu leta 2019.

Poleg tega se je v pandemiji COVID-19 razkrilo, kako lahko stari antisemitski predsodki znova vzplamtijo, iz njih pa vzniknejo nove teorije zarote in sovraštvo na spletu in drugod. Judi sodijo med skupnosti, ki so med pandemijo utrpeli največ napadov. Neupravičeno so bili obdolženi tako za izvor virusa kot za razvoj cepiv, da bi ustvarili dobiček zase³. To se še stopnjuje s primerjavami ukrepov proti pandemiji s politikami, ki so privedle do genocida judovskega ljudstva⁴, s čimer se podcenjujejo in banalizirajo izkušnje žrtev holokavsta in tistih, ki so ga preživelih⁵.

Čeprav je sovražni govor in nasilje zlahka prepoznati, pa razširjeni nevednost in brezbržnost v naši družbi, če ju ne bomo obravnavali, omogočata razcvet antisemitizma in celo njegov porast. Vsi smo odgovorni za stalno ozaveščanje in izobraževanje mladih in starih. To še zlasti velja, ker generacij, ki so doživele holokavst, praktično ni več, kar še otežuje prenos izkušenj iz prve roke in bistvenih spoznanj na prihodnje generacije.

Judovsko življenje v EU v 21. stoletju

Pred drugo svetovno vojno je v Evropi živel približno 9,5 milijona Judov. Nacisti in njihovi kolaboracionisti so v holokavstu sistematično umorili šest milijonov Judov in Judinj. Dandanes judovsko prebivalstvo v EU po ocenah šteje do 1,5 milijona ljudi⁶.

Judovsko življenje po Evropi je zopet zaživel. V zadnjih desetletjih so številne evropske države doživele preporod judovskega življenja in kulture. Judovska identiteta se je okrepila in je sestavni del evropske družbe. Vendar se je zaradi vse številnejših antisemitskih napadov⁷ povečal tudi strah v judovskih skupnostih⁸, zato je bilo treba uvesti dodatne varnostne ukrepe za prostore v judovski lasti.

³ [Koronavirus in kuga antisemitizma](#), Community Security Trust, 2021.

⁴ Na primer z nošenjem rumene Davidove zvezde z navedbo „necepljen“ s črkami, ki spominjajo na hebrejsko abecedo.

⁵ [Vzpon antisemitizma na spletu med pandemijo – študija francoskih in nemških vsebin](#), junij 2021.

⁶ Judovske skupnosti so v različnih državah članicah zelo različno velike. Približno pol milijona Judov in Judinj živi v Franciji, najmanjše skupnosti pa imajo le nekaj tisoč ali včasih celo nekaj sto članov in članic, kar je pogosto posledica holokavsta.

[Jews in Europe at the turn of the Millennium](#) (Judi v Evropi na prelomu tisočletja). [Demografski trendi in ocene](#), Sergio DellaPergola in Daniel Staetsky, JPR European Jewish Demography Unit, oktober 2020.

⁷ [Antisemitism: Overview of antisemitic incidents recorded in the European Union 2009-2019](#) (Antisemitizem: Pregled antisemitskih incidentov, zabeleženih v Evropski uniji v obdobju 2009–2019), Agencija Evropske unije za temeljne pravice (FRA).

⁸ Leta 2013 je 33 % vprašanih izrazilo zaskrbljenost pred možnim fizičnim napadom. Leta 2018 se je ta delež povečal na 40 %. „Discrimination and hate crime against Jews in EU Member States: experiences and perceptions of antisemitism“ (Diskriminacija proti Judom in kazniva dejanja iz sovraštva proti njim v državah članicah EU: Izkušnje z antisemitizmom in njegovo dožemanje), 2013 ([prva raziskava agencije FRA iz leta 2013](#)); ([druga raziskava Agencije FRA iz leta 2018](#)).

V zadnjih letih je Judov v EU vse manj, predvsem zato, ker zapuščajo EU⁹. To je povezano z več dejavniki¹⁰, zlasti z varnostnimi pomisleki, pa tudi z zaznanim pomanjkanjem odločenosti nekaterih vlad za obravnavanje antisemitizma¹¹ in politizacije javnih razprav o judovskih navadah in tradicijah.

Okrepitev boja proti antisemitizmu

V zadnjih 20 letih se je antisemitizem obravnaval v okviru prizadevanj Evropske unije za boj proti rasizmu¹². Glede na znaten porast antisemitizma so se prizadevanja za njegovo obravnavo v zadnjih letih okrepila, boj proti antisemitizmu pa je bil uvrščen visoko v politično agendo EU. Evropska komisija je leta 2015 imenovala prvo koordinatorko za boj proti antisemitizmu in negovanje judovskega življenja. Evropski parlament je junija 2017 sprejel resolucijo o boju proti antisemitizmu¹³, decembra 2018 pa je Svet sprejel izjavo o boju proti antisemitizmu¹⁴. Komisija je v podporo izvajanju navedene izjave ustanovila priložnostno delovno skupino za boj proti antisemitizmu¹⁵, ki združuje države članice in judovske skupnosti. Decembra 2019 je boj proti antisemitizmu postal del portfelja podpredsednika Evropske komisije za spodbujanje evropskega načina življenja, kar izraža namero, da se antisemitizem obravnava kot horizontalna prednostna naloga. Svet je decembra 2020 sprejel še eno izjavo, ki se osredotoča na vključevanje boja proti antisemitizmu v vsa področja politike¹⁶. To je podkrepilo sprejete vrste strategij za utrjevanje svežnja Unije enakosti z uporabo prizme presečnosti¹⁷.

Vztrajnost in porast antisemitizma zahtevata odločnejši odziv na ravni EU. Komisija je s prvo tovrstno strategijo odločena znatno okrepiti boj proti antisemitizmu in prispevati k oblikovanju vključujoče družbe, ki bo temeljila na enakosti in spoštovanju, da se Judom v Evropi zagotovi dobra perspektiva za prihodnost.

Strategija temelji na obsežnem posvetovanju¹⁸ z ustreznimi deležniki. Komisija poziva institucije EU, države članice, mednarodne organizacije, vse akterje civilne družbe ter državljane in državljanke, naj se **zavzamejo za prihodnost brez antisemitizma v EU in zunaj nje**. Komisija bo vzpostavila reden dialog z Evropskim parlamentom in nacionalnimi parlamenti držav članic, da bi spodbudila prenovljeno ukrepanje za boj proti antisemitizmu in negovanje judovskega življenja. Ta strategija ob doslednem spoštovanju nacionalnih pristojnosti določa okvir politike Komisije za obdobje 2021–2030, njen cilj pa je podpirati in spodbujati sodelovanje med državami članicami in vsemi deležniki.

Ključno je, da si s to strategijo prizadevamo preseči zgolj odzivanje na antisemitizem in okrepiti ukrepe za dejavno preprečevanje antisemitizma v vseh njegovih pojavnih oblikah in

⁹ [Are Jews leaving Europe?](#) (Ali Judi zapuščajo Evropo), Daniel Staetsky, poročilo JPR, januar 2017.

¹⁰ [International Migration of Jews](#) (Mednarodne migracije Judov), Sergio DellaPergola, 2007.

¹¹ 70 % vprašanih v [drugi raziskavi agencije FRA iz leta 2018](#) verjame, da se vlada v njihovi državi z antisemitizmom ne spopada učinkovito.

¹² Po sprejetju direktive o rasni enakosti in direktive o enakosti pri zaposlovanju leta 2000 je tedanji predsednik Komisije Romano Prodi leta 2004 sklical posebno konferenco na visoki ravni „Evropa proti antisemitizmu za Unijo raznolikosti“. Istega leta je Evropski center za spremljanje rasizma in ksenofobije razvil delovno opredelitev antisemitizma, ki je pozneje postala podlaga za delovno opredelitev antisemitizma Mednarodne zveze za spomin na holokavst (IHRA).

¹³ [Resolucija Evropskega parlamenta z dne 1. junija 2017 o boju proti antisemitizmu](#).

¹⁴ [Izjava Sveta o boju proti antisemitizmu](#) z dne 6. decembra 2018.

¹⁵ [Delo Evropske komisije na področju boja proti antisemitizmu](#).

¹⁶ [Izjava Sveta o vključevanju boja proti antisemitizmu v vsa področja politike](#) z dne 2. decembra 2020.

¹⁷ Od leta 2020: strategija EU za enakost spolov (2020–2025), akcijski načrt EU za boj proti rasizmu (2020–2025), strateški okvir EU za enakost, vključevanje in udeležbo Romov (2020–2030), strategija za enakost LGBTIQ oseb (2020–2025) in strategija o pravicah invalidov (2021–2030). Poleg tega je Evropska komisija ustanovila projektno skupino za enakost in imenovala koordinatorko za boj proti rasizmu.

¹⁸ Ta strategija temelji na [širokem posvetovanju](#), med drugim z nacionalnimi in regionalnimi organi, judovskimi skupnostmi in organizacijami, neodvisnimi strokovnjaki in raziskovalci, agencijo FRA, mednarodnimi organizacijami in drugimi deležniki (glej zbirno poročilo [tu](#)).

boj proti njemu ter zagotoviti, da bo judovsko življenje še naprej cvetelo v vključujoči in raznoliki EU. Strategijo sestavljajo trije stebri:

1 – Preprečevanje vseh oblik antisemitizma in boj proti njim

2 – Zaščita in negovanje judovskega življenja v EU

3 – Izobraževanje, raziskave in spomin na holokavst

Cilj te strategije je tudi, da bi EU odločno prevzela vodilno vlogo v **svetovnem boju proti antisemitizmu** ter da bi ukrepe znotraj EU dopolnjevala z mednarodnimi prizadevanji vzdolž vseh treh stebrov.

Vse oblike sovražstva spodkopavajo vrednost posameznika in niso združljive s tem, za kar se zavzema EU. Strategija je del prizadevanj Komisije v boju proti vsem oblikam sovražstva, diskriminacije in rasizma. Dopolnjuje akcijski načrt EU za boj proti rasizmu za obdobje 2020–2025, saj se lahko rasizem pojavlja tudi v kombinaciji z diskriminacijo in sovražtvom iz drugih razlogov, tudi zaradi vere ali prepričanja. To je treba upoštevati s presečnim pristopom¹⁹, da bi resnično zagotovili prihodnost EU brez antisemitizma in negovali judovsko življenje v vsej njegovi raznolikosti ter dosegli konkretne izboljšave za Jude in Judinje in njihovo prihodnost v Evropi. V posebnih primerih bo ta strategija upoštevala tudi podobnosti med izkušnjo diskriminacije Judov in drugih etničnih ali verskih manjšin.

I. PREPREČEVANJE VSEH OBLIK ANTISEMITIZMA IN BOJ PROTI NJIM

„Ne pozabimo: žrtev bolj kot okrutnost zatiralca boli molk opazovalca.“

— Elie Wiesel

Sodobni antisemitizem je mogoče najti v radikalnih in marginalnih skupinah, ki zagovarjajo skrajno desničarstvo, skrajno levičarstvo ali islamski ekstremizem, lahko se skriva za antisionizmom, mogoče pa ga je najti tudi v središču družbe²⁰. Antisemitski govor in ravnanje sta lahko odprta ali prikrita, zavedna ali nezavedna. Antisemitizem ima lahko obliko nezakonitih dejanj, ki so kazniva v skladu s pravom EU in nacionalnim pravom. Lahko se izraža tudi kot antisemitizem, povezan z Izraelom²¹, ki je najpogostejša oblika antisemitizma, s katero se danes srečujejo Judi v Evropi²². Dolgotrajne antisemitske teorije zarote in dezinformacije resda niso nujno nezakonite, vendar so škodljive. Ohranjajo predsodke in stereotipe ter lahko vodijo v diskriminacijo, marginalizacijo, radikalizacijo in kazniva dejanja iz sovražstva.

Komisija od leta 2017 uporablja pravno nezavezujočo delovno opredelitev antisemitizma, ki jo je določila Mednarodna zveza za spomin na holokavst (v nadaljnjem besedilu: opredelitev

¹⁹Glej na primer Graham, D. in Boyd, J., „[Understanding more about antisemitic hate crime: Do the experiences, perceptions and behaviours of European Jews vary by gender, age and religiosity](#) (Boljše razumevanje antisemitskih kaznivih dejanj iz sovražstva: Ali se izkušnje, doživetja in ravnanje evropskih Judov razlikujejo glede na spol, starost in pobožnost)?“, Institute for Jewish Policy Research (Inštitut za raziskave judovske politike), 2017.

²⁰ Za več informacij o storilcih kaznivega dejanja antisemitizma glej [drugo raziskavo agencije FRA iz leta 2018](#).

²¹ Terminologija, ki jo uporabljajo številni deležniki v skladu z opredelitvijo IHRA; judovske državljanke na primer obtožujejo večje zvestobe Izraelu ali domnevnim prednostnim nalogam Judov po svetu kot interesom njihovih lastnih narodov; trdijo, da je obstoj Države Izrael rasistični projekt; odgovornost za dejanja izraelske države prelagajo na celotno judovsko skupnost.

²²79 % evropskih Judov in Judinj se čuti obdolžene za nekaj, kar je storila Država Izrael. 69 % jih trdi, da arabsko-izraelski konflikt vpliva na občutek varnosti ([druga raziskava agencije FRA iz leta 2018](#)).

IHRA)²³, kot praktično vodilo in podlago za njeno delo v boju proti antisemitizmu²⁴. Opredelitev IHRA je merilo za spodbujanje pristopa, ki temelji na pravicah in se osredotoča na žrtve²⁵. Komisija je januarja 2021 v sodelovanju z IHRA objavila *Priročnik za praktično uporabo delovne opredelitve antisemitizma IHRA*²⁶, ki vsebuje pregled dobrih praks iz vse Evrope v zvezi z uporabo opredelitve v mednarodnih organizacijah, nacionalnih upravah, civilni družbi in judovskih skupnostih²⁷.

1.1. Boj proti antisemitizmu na vseh področjih politike in uporaba sredstev EU

Obravnavanje antisemitizma je kompleksen izziv. Zaradi njegovih večplastnih izrazov in razširjenosti v družbenem in političnem spektru je potreben celovit odziv, ki zajema vse od trdnega pravnega okvira, ki se ustrezno izvaja, do varnostnih vidikov, politik izobraževanja in vključevanja, če omenimo le nekatere.

Komisija bo zato boj proti antisemitizmu sistematično upoštevala pri oblikovanju politik, zakonodaje in programov financiranja ter poziva druge institucije EU, naj sodelujejo pri krepitvi orodij in praks za vključevanje te problematike. Poleg tega so se države članice že zavezale k preprečevanju vseh oblik antisemitizma in boju proti njim s sprejetjem novih nacionalnih strategij ali ukrepov v okviru obstoječih nacionalnih strategij in/ali akcijskih načrtov za preprečevanje rasizma, ksenofobije, radikalizacije in nasilnega ekstremizma²⁸. Da bi imele te strategije učinek, morajo vključevati ciljno usmerjene ukrepe, zagotovljena pa morajo biti ustrezna sredstva. Nujna koraka za učinkovito ukrepanje na nacionalni ravni sta tudi, da vse države članice sprejmejo opredelitev IHRA²⁹ in imenujejo posebne odposlance ali koordinatorje.

Okrepljeno sodelovanje organizacij civilne družbe in judovskih skupnosti je ključno za uspeh strategije. Komisija namerava okrepiti dejavno sodelovanje z njimi in zagotoviti finančno podporo pobudam na vseh področjih, ki jih zajema strategija.

Ciljno usmerjeni ukrepi se bodo izvajali v okviru najrazličnejših programov financiranja³⁰, zlasti **programa Državljeni, enakost, pravice in vrednote**³¹, ki razpolaga s proračunskimi sredstvi v višini 1,55 milijarde EUR in je doslej najobsežnejši program financiranja EU za spodbujanje temeljnih pravic. Poleg tega bodo ustrezni ukrepi podprti s programi EU, kot so program za pravosodje, Obzorje Evropa, Ustvarjalna Evropa, Erasmus+, Sklad za notranjo varnost, skladi kohezijske politike, instrument za sosedstvo ter razvojno in mednarodno

²³ Opredelitev navaja: *Antisemitizem je obravnavanje Judov, ki se lahko izraža kot sovraštvo proti Judom. Retorične in fizične oblike antisemitizma so naperjene proti judovskim ali nejudovskim posameznikom in/ali njihovi lastnini ter proti ustanovam in verskim objektom judovske skupnosti.* [Opredelitev IHRA](#) vključuje številne ponazoritvene primere.

²⁴ Opredelitev IHRA je Svet potrdil v izjavah iz let [2018](#) in [2020](#), Evropski parlament pa v [Resoluciji](#) z dne 1. junija 2017. Uporablja se pri izobraževanju, usposabljanju in razkrivanju antisemitizma in ne vpliva na pravne opredelitve EU ali držav članic, ki določajo, v kolikšni meri bi ravnanje ali govor pomenila nezakonito diskriminacijo, sovražni govor, iz predsodkov izhajajoč vzgib za kaznivo dejanje iz sovraštva ali nezakonite oblike antisemitizma.

²⁵ V zadnjem času so se razvile še druge opredelitve antisemitizma, kot sta t. i. Nexus Document (2020) in Jeruzalemska izjava o antisemitizmu (2021).

²⁶ [Handbook for the practical use of the IHRA working definition of antisemitism](#) (Priročnik za praktično uporabo delovne opredelitve antisemitizma IHRA).

²⁷ [General Policy Recommendations on preventing and combating Antisemitism](#) (Splošna priporočila politike glede preprečevanja antisemitizma in boja proti njemu), ki ga je 14. septembra 2021 objavila Komisija Sveta Evrope proti rasizmu (ECRI), je prav tako lahko uporaben referenčni dokument.

²⁸ [Izjava Sveta o vključevanju boja proti antisemitizmu v vsa področja politike](#) z dne 2. decembra 2020.

²⁹ [Države članice EU, ki so že sprejele ali potrdile opredelitev IHRA](#): Avstrija, Belgija, Bolgarija, Ciper, Češka, Francija, Grčija, Italija, Litva, Luksemburg, Madžarska, Nemčija, Nizozemska, Romunija, Slovaška, Slovenija, Španija in Švedska.

³⁰ V okviru sedanjega večletnega finančnega okvira za obdobje 2021–2027.

³¹ [C\(2021\) 2699 final](#); [program Državljeni, enakost, pravice in vrednote](#).

sodelovanje (NDICI) in instrument za predpristopno pomoč (IPA). Komisija bo lahko prek instrumenta tehnične podpore financirala tudi strukturne reforme v državah članicah, tudi na večdržavni ravni, da bi okrepila sodelovanje in se v boju proti diskriminaciji in antisemitizmu oprla na dobre prakse.

Vsi ukrepi držav članic, sprejeti za izvrševanje sredstev EU, morajo v celoti spoštovati načelo nediskriminacije. Pri pripravi, izvajanju, spremljanju in ocenjevanju programov ter poročanju o njih je treba spoštovati zlasti Listino Evropske unije o temeljnih pravicah, ki prepoveduje vsakršno diskriminacijo, med drugim zaradi rase ali etničnega porekla, vere ali prepričanja. V primeru kršitve protidiskriminacijskih pravil EU, vključno z diskriminacijo Judov zaradi njihove vere ali etničnega porekla, se lahko financiranje začasno ustavi. Komisija in države članice spremljajo spoštovanje teh pravil za vse programe, ki prejemajo evropska sredstva.

Da bi Komisija podprla izvajanje te strategije in pomagala usklajevati prizadevanja držav članic, bo *ad hoc* **delovno skupino za boj proti antisemitizmu** formalizirala kot stalno strukturo, ki združuje države članice, predstavnike judovskih skupnosti in druge deležnike.

Agencija EU za temeljne pravice bo prav tako podpirala EU in države članice, in sicer z dokazi, pomočjo in strokovnim znanjem pri spremljanju izvajanja te strategije in nacionalnih strategij ali akcijskih načrtov za boj proti antisemitizmu.

Ključni ukrepi:

Komisija bo:

- organizirala letni **forum civilne družbe o boju proti antisemitizmu**, ki bo združeval predstavnike Komisije in judovskih skupnosti, civilne družbe in drugih deležnikov, da se ustvarijo povezave in se čim bolj poveča učinek skupnih ukrepov in financiranja EU;
- podpirala prizadevanja držav članic pri **oblikovanju in izvajanju nacionalnih strategij** za boj proti antisemitizmu ali diskriminaciji prek instrumenta tehnične podpore³² in jih do konca leta 2023 ocenila.

Države članice se spodbujajo, naj:

- do konca leta 2022 **razvijejo nacionalne strategije** za boj proti antisemitizmu ali v svoje nacionalne akcijske načrte vključijo ukrepe za boj proti rasizmu ter zagotovijo **zadostna sredstva** za njihovo izvajanje;
- **sprejmejo in uporabljajo opredelitev antisemitizma IHRA** ter spodbujajo lokalne oblasti, regije, mesta ter druge institucije in organizacije, naj storijo enako;
- **imenujejo posebne odposlance/koordinatorje** za boj proti antisemitizmu in negovanje judovskega življenja.

1.2. Boj proti antisemitskemu sovražnemu govoru in kaznivim dejanjem iz sovraštva

Judi in Judinje so glavna tarča kaznivih dejanj, storjenih zaradi antisemitskih predsodkov³³. Vendar so lahko retorični in fizični izrazi antisemitizma usmerjeni tudi proti nejudovskim posameznikom³⁴.

³² [Uredba \(EU\) 2021/240](#).

³³ [Antisemitizem: pregled antisemitskih incidentov, zabeleženih v Evropski uniji v obdobju 2009–2019](#) kaže, da države članice vsako leto evidentirajo na tisoče uradno prijavljenih incidentov, enako kot organizacije civilne družbe, ki delujejo na tem področju.

³⁴ V skladu z [opredelitvijo antisemitizma IHRA](#).

71 % Judov in Judinj, ki včasih nosijo ali izpostavljajo predmete, ki bi lahko oznanili njihovo judovsko identiteto, se temu vsaj občasno izogibajo³⁵.

44 % mladih judovskih Evropejcev in Evropejk je doživelo antisemitsko nadlegovanje³⁶.

Okvirni sklep EU o boju proti rasizmu in ksenofobiji s kazensko-pravnimi sredstvi³⁷ zagotavlja trden pravni okvir za boj proti antisemitskim kaznivim dejanjem iz sovraštva in antisemitskemu sovražnemu govoru, vključno z javnim opravičevanjem, zanikanjem ali grobim banaliziranjem holokavsta na način, ki lahko spodbuja nasilje ali sovraštvo. Popoln in pravilen prenos sklepa je prednostna naloga Komisije³⁸. Organi preprečevanja, odkrivanja in preiskovanja kaznivih dejanj in sodstvo imajo ključno vlogo pri učinkovitem izvajanju zakonodaje o sovražnem govoru in kaznivih dejanjih iz sovraštva (vključno z okvirnim sklepom) ter varovanju pravic žrtev. Za dodatno okrepitev pravnega okvira bo Komisija leta 2021 uvedla pobudo za razširitev seznama „kaznivih dejanj EU“ na kazniva dejanja iz sovraštva in sovražni govor³⁹.

Komisija države članice podpira v okviru **skupine na visoki ravni za boj proti rasizmu, ksenofobiji in drugim oblikam nestrpnosti⁴⁰** ter sodeluje z Agencijo EU za usposabljanje na področju preprečevanja, odkrivanja in preiskovanja kaznivih dejanj (CEPOL), agencijo FRA⁴¹, Evropsko mrežo institucij za izobraževanje v pravosodju (EJTN), državami članicami in organizacijami civilne družbe, da bi skupaj razvili **programe usposabljanja in gradnje zmogljivosti** za organe preprečevanja, odkrivanja in preiskovanja kaznivih dejanj in sodstva, izboljšali evidentiranje kaznivih dejanj iz sovraštva in zbiranje podatkov ter žrtve spodbudili, da prijavijo kazniva dejanja iz sovraštva, in okrepili sodelovanje med organi preprečevanja, odkrivanja in preiskovanja kaznivih dejanj in judovskimi skupnostmi.

Cilj **strategije EU za pravice žrtev (2020–2025)⁴²** je zagotoviti, da se lahko žrtve kaznivih dejanj, tudi antisemitskih kaznivih dejanj iz sovraštva, v celoti zaneajo na svoje pravice in so zaščitene pred sekundarno viktimizacijo⁴³. **Strukture za podporo žrtvam antisemitskih incidentov po Evropi so pogosto neustrezne.** Države članice se spodbuja, naj vzpostavijo integrirane in ciljno usmerjene specialistične podporne storitve za najranljivejše žrtve, tudi za

³⁵ [Druga raziskava Agencije FRA iz leta 2018.](#)

³⁶ [Young Jewish Europeans: perceptions and experiences of antisemitism](#) (Mladi judovski Evropejci: dožemanje antisemitizma in izkušnje z njim), FRA, 2019.

³⁷ [Okvirni sklep Sveta 2008/913/PNZ z dne 28. novembra 2008.](#)

³⁸ Komisija je od oktobra 2020 začela več postopkov za ugotavljanje kršitev, da bi zagotovila popoln in pravilen prenos okvirnega sklepa s strani držav članic.

³⁹ Člen 83 PDEU.

⁴⁰ <https://ec.europa.eu/newsroom/just/items/51025/en>.

⁴¹ [Encouraging hate crime reporting - The role of law enforcement and other authorities](#) (Spodbujanje prijavljanja kaznivih dejanj iz sovraštva – vloga organov preprečevanja, odkrivanja in preiskovanja kaznivih dejanj in drugih organov), FRA, 2021.

⁴² [COM\(2020\) 258 final.](#)

⁴³ Sekundarno viktimizacijo je mogoče opredeliti kot negativne posledice za žrtve, ki lahko izhajajo iz sodelovanja žrtev v kazenskih postopkih, vključno z izpostavljenostjo žrtev stiku s storilci, pravosodnimi organi in/ali splošno javnostjo.

žrtve antisemitskih kaznivih dejanj iz sovraštva. Prav tako bi morale zagotoviti posebno usposabljanje glede nediskriminacije za policijo in druge, ki imajo stike z žrtvami antisemitskih kaznivih dejanj iz sovraštva.

Komisija bo še naprej spremljala izvajanje **direktive o pravicah žrtev**⁴⁴, ki vsem žrtvam kaznivih dejanj zagotavlja pravice, med drugim, da lahko dostopajo do specialističnih podpornih storitev in zaščitnih ukrepov, ki ustrezajo njihovim individualnim potrebam in ranljivosti. Komisija z **evropsko strategijo za usposabljanje na področju pravosodja za obdobje 2021–2024**⁴⁵ podpira usposabljanje pravosodnih delavcev, da se zagotovi pravilna uporaba zakonodaje EU in da imajo strokovnjaki ustrezno znanje in spretnosti. Komisija bo podprla tudi **razvoj usposabljanj in gradiva o antisemitizmu** ter jih dala na voljo na evropski platformi za izobraževanje⁴⁶ na evropskem portalu e-pravosodje. Komisija želi s **strategijo EU o otrokovih pravicah**⁴⁷ vključiti otrokove pravice v vse politike EU, da bi bolje zaščitili otroke, ki so žrtve diskriminacije, tudi zaradi vere ali prepričanja.

Zanesljivi in primerljivi podatki o antisemitskih incidentih so ključni pri ocenjevanju razširjenosti antisemitizma v Evropi in za njegovo učinkovito odpravljanje⁴⁸. Beleženje prijavljenih incidentov je pogosto nedosledno, saj države članice uporabljajo različne metodologije, zato podatkov ni mogoče primerjati. V okviru skupine na visoki ravni za boj proti rasizmu in ksenofobiji bo **agencija FRA državam članicam pomagala izboljšati in uskladiti metodologije** za evidentiranje in zbiranje podatkov o kaznivih dejanjih iz sovraštva, tudi v zvezi z antisemitizmom.

Nezadostno prijavljanje je izziv: 79 % anketiranih Judov in Judinj ni prijavilo najresnejšega antisemitskega incidenta, ki so ga doživeli, nobeni organizaciji⁴⁹. V zvezi s tem bi morale države članice žrtvam antisemitskih kaznivih dejanj iz sovraštva in antisemitskega sovražnega govora olajšati prijavo incidentov in jim ponuditi različne kanale, da bi se povečal delež prijav in izboljšalo beleženje takih incidentov.

Ključni ukrepi:

Komisija bo:

- podpirala organizacije in projekte za boj proti **antisemitskemu sovražnemu govoru in kaznivim dejanjem iz sovraštva** ter njihovo **evidentiranje** v okviru programa CERV;
- med drugim z evropskimi sredstvi pomagala državam članicam pri zagotavljanju, da so **integrirane in ciljno usmerjene podporne storitve** na voljo in dostopne žrtvam antisemitskih kaznivih dejanj iz sovraštva;
- povečala podporo **programom usposabljanja in dejavnostim za gradnjo zmogljivosti za boj proti antisemitizmu za pravosodne delavce in zaposlene na področju preprečevanja, odkrivanja in preiskovanja kaznivih dejanj**, tudi prek Evropske mreže institucij za izobraževanje v pravosodju (EJTN) in Agencije EU za usposabljanje na področju preprečevanja, odkrivanja in preiskovanja kaznivih dejanj (CEPOL).

⁴⁴ [Direktiva 2012/29/EU](#).

⁴⁵ [COM\(2020\) 713 final](#).

⁴⁶ [Evropska platforma za izobraževanje \(ETP\)](#).

⁴⁷ [COM\(2021\) 142 final](#).

⁴⁸ [Nemčija](#) in [Združeno kraljestvo](#) financirata nevladne organizacije, ki beležijo antisemitske incidente, pri čemer uporabljajo metodologijo, o kateri je bil dosežen dogovor s policijo. Te nevladne organizacije so povezane s strukturami judovske skupnosti in prispevajo k uradni policijski statistiki.

⁴⁹ [Druga raziskava Agencije FRA iz leta 2018](#).

Države članice se spodbujajo, naj:

- hitro dokončajo **prenos in izvajanje okvirnega sklepa** o boju proti rasizmu in ksenofobiji ter preganjajo antisemitski sovražni govor in antisemitska kazniva dejanja iz sovraštva v skladu z zakonodajo EU in nacionalno zakonodajo;
- se tesno usklajujejo z agencijama EJTN in CEPOL ter sodelujejo z organizacijami civilne družbe pri **dejavnostih usposabljanja** na področju boja proti antisemitizmu.

1.3. Odpravljanje antisemitizma na spletu

Antisemitizem je na spletu⁵⁰ zelo razširjen in lahko vodi v radikalizacijo in fizične napade. Antisemitski govor – na spletu in drugod – ki podžiga nasilje in sovraštvo, je v Okvirnem sklepu o boju proti rasizmu in ksenofobiji opredeljen kot kaznivo dejanje. Antisemitski stereotipi, teorije zarote in dezinformacije resda niso nujno nezakonite, vendar so škodljive. Od začetka pandemije COVID-19 je antisemitizem na internetu močno porastel⁵¹. Za učinkovito reševanje tega problema je potrebnih več informacij o tem, kako se antisemitske vsebine širijo po spletu, ter o okolju, iz katerega izhajajo tisti, ki take vsebine delijo, in o njihovih motivih. Poiskati je treba tudi nove in inovativne metode za obravnavanje diskriminacije in antisemitskega spletnega sovraštva.

Nacistični simboli, zbirateljski predmeti in literatura ter njihove sodobne permutacije so lahko dostopni na spletu. Prikazovanje in prodaja tovrstnih izdelkov lahko v skladu z nacionalno zakonodajo, s katero se izvaja okvirni sklep, pomenita sovražni govor, kadar javno podžigata sovraštvo in nasilje. Vendar, tudi če to ne drži, lahko takšna spletna dostopnost ohranja nacistično ideologijo in spodbudi antisemitske subkulture. Okrepiti je treba dialog z industrijo in informacijskimi podjetji na podlagi izkušenj, pridobljenih s kodeksom ravnanja za odpravo nezakonitega sovražnega govora na spletu, da se zagotovi njihovo sodelovanje pri preprečevanju prikazovanja in/ali prodaje tovrstnih predmetov.

Direktiva o avdiovizualnih medijskih storitvah⁵² določa, da morajo države članice zagotoviti, da ponudniki platform za izmenjavo videov sprejmejo ustrezne ukrepe za zaščito splošne javnosti pred avdiovizualnimi vsebinami in komercialnimi sporočili, ki podžigajo nasilje ali sovraštvo, vključno z antisemitskimi vsebinami. Predlog **akta o digitalnih storitvah**⁵³ določa jasno in usklajeno obveznost potrebne skrbnosti za spletne platforme, vključno z mehanizmi prijave in ukrepanja za nezakonite vsebine in izdelke, kar uporabnikom omogoča enostavno in učinkovito prijavljanje sovražnega govora. Poleg tega se predlog v zvezi z zelo velikimi spletnimi platformami osredotoča na odpravo preostalih vrzeli, ki omogočajo nezakonito in škodljivo ravnanje na spletu, zlasti kadar je naravnano proti ranljivim skupinam.

Kodeks ravnanja za odpravo nezakonitega sovražnega govora na spletu⁵⁴ spodbuja prostovoljno sodelovanje med Komisijo in informacijskimi podjetji z namenom preprečevanja širjenja nezakonitega, tudi antisemitskega, sovražnega govora. Da bi države članice EU lažje povezano ukrepale proti skupinam in posameznikom, ki širijo sovražne in teroristične vsebine na spletu, Europol koordinira vseevropske dneve ukrepanja proti spletnemu rasističnemu in

⁵⁰ 89 % vprašanih evropskih Judov in Judinj meni, da je antisemitizem največji problem na spletu, 80 % pa jih je navedlo, da so najpogostejši toksični jezik, na katerega so naleteli, antisemitske izjave. ([Druga raziskava Agencije FRA iz leta 2018](#)). Glavna tarča toksičnega jezika na spletu so Judi (od 6,3 % do 27,9 % primerov, odvisno od platforme). Študija: [Heroes and scapegoats](#) (Junaki in grešni kozli), 2021.

⁵¹ V študiji [The rise of antisemitism online during the pandemic](#) (Porast antisemitizma na spletu med pandemijo) je bilo ugotovljeno, da se je število antisemitskih objav med pandemijo na računih v francoskem jeziku povečalo za sedemkrat, na nemških pa za več kot trinajstkrat.

⁵² [Direktiva 2010/13/EU](#).

⁵³ [COM\(2020\) 825 final](#).

⁵⁴ [Kodeks ravnanja za odpravo nezakonitega sovražnega govora na spletu](#).

ksenofobnemu sovražnemu govoru⁵⁵ ter spletnim terorističnim in nasilnim ekstremističnim vsebinam, vključno z antisemitskimi vsebinami.

Komisija in Evropska služba za zunanje delovanje bosta na podlagi **akcijskega načrta proti dezinformacijam**⁵⁶ in **akcijskega načrta za evropsko demokracijo**⁵⁷ še naprej posebno pozornost namenjali analiziranju kampanj dezinformiranja, sovražnega govora, podžiganja nasilja in ekstremistične retorike ter odzivanju nanje, tudi prek projektne skupine EU East StratCom. Poleg tega je v teku krepitev⁵⁸ **kodeksa ravnanja glede dezinformacij**⁵⁹, ki prav tako prispeva v boju proti antisemitizmu na spletu. Organizacije civilne družbe pri uporabi obeh kodeksov ravnanja tesno sodelujejo s Komisijo in spletnimi platformami.

Nove tehnologije prinašajo nove priložnosti za izboljšanje življenja ljudi, lahko pa tudi zaostrijo diskriminacijo in ojačujejo škodljive spletne vsebine, vključno z antisemitskimi vsebinami. Cilj **zakona o umetni inteligenci**⁶⁰ je preprečiti, da bi sistemi umetne inteligence z visokim tveganjem širili diskriminacijo in predsodke, vključno z antisemitskim sovraštvom. Algoritme umetne inteligence je mogoče uporabiti tudi za podkrepitev pozitivnih sporočil in protinaracij, za kar je potrebno sodelovanje strokovnjakov za skupno obravnavanje antisemitizma, teorij zarote in zanikanja ali izkrivljanja holokavsta na spletu.

Ključni ukrepi:

⁵⁵ [Stopping Hate Speech Online: Europol Coordinates First Europe-Wide Action Day](#) (Zaustavimo sovražni govor na spletu: Europol koordinira prve vseevropske dni ukrepanja) z dne 5. novembra 2020.

⁵⁶ [JOIN\(2018\) 36 final.](#)

⁵⁷ [COM\(2020\) 790 final.](#)

⁵⁸ [COM\(2021\) 262 final.](#)

⁵⁹ [The Code of Practice on Disinformation](#) (Kodeks ravnanja glede dezinformacij).

⁶⁰ [COM\(2021\) 206 final.](#)

Komisija bo:

- okrepila boj proti antisemitizmu na spletu s podpiranjem vzpostavitve **vseevropske mreže zaupanja vrednih prijaviteljev in judovskih organizacij** v skladu s kodeksom ravnanja. Podpirala bo tudi evropsko opazovalnico digitalnih medijev in njena nacionalna vozlišča, da se **povečajo zmogljivosti njihovih preverjevalcev dejstev** v zvezi z dezinformacijami, sodelovala pa bo tudi z neodvisnimi organizacijami pri razvoju **protinaracij**, tudi v jezikih, ki niso jeziki EU;
- organizirala **hekaton**, da bi olajšala izmenjave med strokovnjaki za razvoj novih inovativnih načinov za obravnavo antisemitizma v spletnem in digitalnem okolju;
- sodelovala z industrijo in informacijskimi podjetji, da se **preprečita nezakonito prikazovanje in prodaja nacističnih simbolov, zbirateljskih predmetov in literature** na spletu;
- izvedla **celovito analizo podatkov**, da bi pridobila boljše razumevanje razširjenosti antisemitizma na spletu ter načinov gibanja in širjenja;
- obravnavala antisemitski sovražni govor v prihodnji posodobljeni **strategiji za boljši internet za otroke**.

Države članice se spodbujajo, naj:

- **podpirajo organizacije civilne družbe, med drugim s finančnimi sredstvi**, v boju proti antisemitskemu sovražnemu govoru, dezinformacijam in teorijam zarote na spletu v ustreznih jezikih;
- **okrepijo zmogljivost** nacionalnih organov preprečevanja, odkrivanja in preiskovanja kaznivih dejanj in pravosodnih organov za pregon sovražnega govora na spletu.

1.4. Boj proti antisemitski diskriminaciji

Judi tvegajo diskriminacijo, zlasti kadar jih je mogoče identificirati kot Jude, tj. kadar nosijo kipo ali verižico z Davidovo zvezdo ali kadar odkrito spregovorijo o svoji judovski identiteti. Diskriminaciji so lahko izpostavljeni ob prijavi na delovno mesto ali na delovnem mestu samem ter na drugih področjih, kot so izobraževanje, zdravstvo ali stanovanje. Zakonodaja EU prepoveduje diskriminacijo zaradi rasnega ali etničnega porekla, vere ali prepričanja, in tudi antisemitizem. Natančneje, **direktiva o rasni enakosti**⁶¹ ščiti Jude pred diskriminacijo (vključno z nadlegovanjem) zaradi „rase ali etničnega porekla“ na nekaterih področjih življenja⁶², **direktiva o enakosti pri zaposlovanju**⁶³ pa ščiti Jude pred diskriminacijo ali nadlegovanjem zaradi vere ali prepričanja na področju zaposlovanja.

Nacionalni organi za enakost spodbujajo, analizirajo, spremljajo in podpirajo enako obravnavo. Komisija bo do leta 2022 predlagala novo zakonodajo za okrepitev njihove vloge. Listine o raznolikosti spodbujajo organizacije k oblikovanju in izvajanju politik raznolikosti in vključevanja na delovnem mestu. Vzpostavljena je bila platforma EU za listine o raznolikosti, da se imetnikom listin omogoči izmenjava izkušenj in dobrih praks⁶⁴. Poleg tega bi morale listine sistematično obravnavati določene izzive pri prepoznavanju antisemitizma na delovnem mestu in boju proti njemu.

⁶¹ [Direktiva 2000/43/ES](#).

⁶² Zaposlovanje in poklicno usposabljanje, socialna zaščita, vključno s socialno varnostjo, socialne ugodnosti, izobraževanje ter dostop do blaga in storitev, vključno s stanovanji, ter preskrba z njimi.

⁶³ [Direktiva 2000/78/ES](#).

⁶⁴ [Platforma EU za listine o raznolikosti](#).

Podatki o enakosti v zvezi z Judi so razmeroma redki zaradi občutljivosti zbiranja podatkov, ki temeljijo na rasnem ali etničnem poreklu, veri ali prepričanju, in ker so evropski Judi dokaj majhna skupina, kar pomeni, da je na razpolago manj zbirnih podatkov iz širših raziskav. Skupina EU na visoki ravni za nediskriminacijo, enakost in raznolikost prek namenske podskupine podpira države članice pri zbiranju podatkov za pomoč pri analizi stanja enakosti ob polnem spoštovanju temeljnih pravic⁶⁵. Poleg tega bo Komisija izvedla vrsto ukrepov za odpravo rasnih in etničnih stereotipov v sodelovanju z mediji, civilno družbo in predstavniki ljudi z manjšinsko rasno ali etnično pripadnostjo ter sprejela ukrepe za zagotovitev doslednega pristopa k zbiranju podatkov o enakosti, zlasti kar zadeva podatke, razčlenjene glede na rasno ali etnično poreklo⁶⁶.

Ključni ukrepi:

Komisija bo:

- do leta 2022 predlagala **zavezujoče standarde za nacionalne organe za enakost** ter si z **mrežo Equinet⁶⁷ in organi za enakost** skupno prizadevala izboljšati njihovo znanje o antisemitizmu;
- podpirala države članice pri **snovanju in izvajanju reform** za odpravljanje diskriminacije v šolah na splošno – in zlasti antisemitizma – v okviru instrumenta za tehnično podporo, tudi na večdržavni ravni, da se omogoči tesnejše sodelovanje in uveljavijo dobre prakse;
- vključila podatke o antisemitizmu in Judih v EU v **zbiranje in uporabo podatkov o enakosti** na podlagi rase ali etničnega porekla in vere ali prepričanja.

Države članice se spodbujajo, naj:

- zagotovijo, da so **nacionalni organi za enakost primerno opremljeni** za ustrezno obravnavo incidentov antisemitske diskriminacije in njihovo prijavljanje;
- **odpravljajo antisemitsko diskriminacijo** na vseh področjih, vključno z izobraževanjem in usposabljanjem, zaposlovanjem, zdravstvom in stanovanji, in sicer s ciljno usmerjenimi ukrepi, kot sta usposabljanje in ozaveščanje.

1.5. Evropska komisija kot vzor

Komisija si bo v okviru strategije za človeške vire še naprej prizadevala za **vključujoče in raznoliko delovno okolje⁶⁸ brez antisemitizma** z vodenjem politik raznolikosti in enakosti, ki preprečujejo nadlegovanje, diskriminacijo in vse oblike rasizma. Zlasti si bo prizadevala za ozaveščanje osebja glede antisemitizma in načinov, kako se mu je mogoče zoperstaviti, ter za povečanje razumevanja judovskega življenja in kulture, tudi v okviru splošnega poudarka na temeljnih evropskih vrednotah, kot je spoštovanje manjšin. Usposabljanje bo zajemalo tudi nezavedne predsodke, vključno s tistimi, ki temeljijo na dojemanju vere ali prepričanja. Komisija bo še naprej obeleževala holokavst z internimi prireditvami za osebje in pobudami za ozaveščanje ter še naprej vsako leto gostila evro-hanuko⁶⁹ in s tem priznavala raznolikost osebja. Komisija poziva druge institucije EU, naj sprejmejo ukrepe za negovanje raznolikosti in vključenosti na delovnem mestu.

Ključni ukrepi:

⁶⁵ [Podskupina za podatke o enakosti, agencija FRA, 2019.](#)

⁶⁶ [Akcijski načrt EU za boj proti rasizmu, COM\(2020\) 565 final](#)

⁶⁷ Evropska mreža nacionalnih organov za enakost.

⁶⁸ Evropska komisija je novembra 2020 ustanovila svoj urad za raznolikost in vključenost.

⁶⁹ [Judovski praznik luči.](#)

Komisija bo:

- ohranila pristop **ničelne tolerance do antisemitskih incidentov** znotraj institucije, pri čemer kot referenco uporablja opredelitev IHRA;
- ponudila **usposabljanje za ciljno osebje**, kot so kadrovske strokovnjaki, za prepoznavanje antisemitizma na podlagi opredelitve IHRA in po potrebi organizirala študijske obiske, na primer v Izraelu;
- spodbujala uporabo prožnih **ureditev dela**, da bi se vsem članom osebja omogočilo praznovanje njihovih verskih praznikov;
- pozvala evropske šole, naj zagotovijo, da se bodo vsi učenci učili o judovskem življenju v Evropi, o holokavstu in antisemitizmu, ter naj **vsako leto obeležijo mednarodni dan spomina na holokavst**, vključno z morebitnimi obiski spominskih obeležij.

II. ZAŠČITA IN NEGOVANJE JUDOVskega ŽIVLJENJA V EU

„Bojim se, da sem dovolj dolgo na svetu, da sem priča stvarim, za katere sem verjela, da jih je zgodovina dokončno zavrгла, a so le mirovale.“

— Liliana Segre (preživela v holokavstu)

Da bi bili lahko Judi polno udeleženi v evropskem življenju, je nujno, da se počutijo varne. Vendar judovsko skupnost najbolj skrbi ravno varnost⁷⁰. 38 % Judov in Judinj je že razmišljalo o izselitvi, ker se kot Judi v EU ne počutijo varne⁷¹.

Tretjina (34 %) Judov se vsaj občasno izogiba obisku judovskih prireditev ali krajev, ker se tam ali na poti tja ne bi počutili varne⁷².

V več smrtonosnih terorističnih napadih po vsej Evropi se je izkazalo, da prostori v lasti Judov niso vedno ustrezno varovani. Čeprav so za zaščito vseh državljanov odgovorni nacionalni organi, je morala večina judovskih skupnosti in organizacij civilne družbe vložiti znatna sredstva v lastne varnostne ukrepe.

2.1. Boj proti nasilnemu ekstremizmu in terorizmu, katerega tarča so Judi

Cilj **strategije EU za varnostno unijo**⁷³ za obdobje 2020–2025 je zagotoviti varnost za vse v EU v skladu z vrednotami in načeli EU. Agenda za boj proti terorizmu⁷⁴ iz leta 2020 krepi boj proti terorizmu in nasilnemu ekstremizmu ter povečuje odpornost EU na teroristične grožnje.

⁷⁰ 47 % evropskih Judov in Judinj skrbi, da ne bi postali žrtve antisemitskega verbalnega žaljenja ali nadlegovanja, 40 % pa, da ne bi postali žrtve fizičnega napada v naslednjih 12 mesecih. ([Druga raziskava Agencije FRA iz leta 2018](#)).

⁷¹ [Druga raziskava Agencije FRA iz leta 2018](#).

⁷² [Druga raziskava Agencije FRA iz leta 2018](#).

⁷³ [COM\(2020\) 605 final](#).

⁷⁴ [COM\(2020\) 795 final](#).

Komisija je v okviru akcijskega načrta iz leta 2017 za podporo pri varovanju javnih prostorov, vključno z verskimi objekti in kraji⁷⁵, razvila različna navodila⁷⁶, orodja in usposabljanje⁷⁷, da bi podprla delo držav članic in verskih skupnosti na tem področju. Svet je v sklepih o varovanju javnih krajev iz junija 2021⁷⁸ poudaril, da so za kraje, namenjene verskim obredom potrebni posebni varovalni ukrepi.

Sodelovanje med javnimi organi ter verskimi voditelji in skupnostmi, vključno z judovskimi, je treba še okrepiti, da se izboljša raven ozaveščenosti o varnosti ter poveča vključenost in odpornost širše skupnosti prek dejavnosti krepitve zaupanja. To bo spodbudilo dobre prakse in usposabljanje na področju varovanja verskih objektov in krajev, ki so vse pogostejše tarča terorističnih napadov. Komisija bo **organizirala tudi konferenco na visoki ravni** na temo zaščite judovskih skupnosti v EU.

Komisija bo v okviru svoje podpore za varovanje javnih krajev še naprej podpirala države članice in judovske skupnosti pri **krepitvi varovanja objektov, namenjenih verskim obredom**. Naslednji razpis za zbiranje predlogov bo objavljen leta 2022, skupni znesek pa se bo povečal na 24 milijonov EUR. Komisija bo skupaj z Obveščevalnim in situacijskim centrom Evropske unije proučila možnost **rednega ocenjevanja posebnih groženj Judom, judovskim skupnostim ter verskim objektom in krajem na ravni EU**, da bi bolje razumela in preprečevala posamezna varnostna tveganja ter ščitila pred njimi in se nanje odzivala.

Za boj proti nasilnemu ekstremizmu je bistveno okrepiti naše demokratične družbe in povečati odpornost družbe na ekstremistične ideologije. Antisemitizem je zaznati v vseh ekstremističnih ideologijah, od džihadizma do nasilnega skrajnega desničarstva. Radikalizacija in novačenje za teroristične napade ter priprava nanje pogosto potekajo prek spleta. **Uredba o obravnavanju razširjanja terorističnih spletnih vsebin**⁷⁹ se tega loteva tako, da od spletnih platform zahteva dejavnejšo vlogo pri odkrivanju tovrstnih vsebin in njihovi odstranitvi v največ eni uri.

Ključni ukrepi:

Komisija bo:

- v sodelovanju z državami članicami zagotovila finančna sredstva EU za podporo projektom, osredotočenim na **varovanje javnih krajev in verskih objektov in krajev**, ter v sodelovanju z državami članicami pripravila pregled obstoječe nacionalne varnostne in zaščitne ukrepe;
- še naprej financirala **raziskovalne in inovacijske dejavnosti**, predvsem prek programa Obzorje Evropa, katerih cilj je razumevanje sodobnih trendov radikalizacije ter sredstev in vzorcev za njihovo učinkovito preprečevanje in odzivanje nanje;
- okrepila **operativno podporo** državam članicam in judovskim skupnostim z zagotavljanjem usposabljanja o varnostnih ukrepih. To bo vključevalo obiske svetovalcev EU za varovanje v državah članicah, da se vzpostavi **mreža izvajalcev usposabljanja** za varovanje verskih objektov in krajev;
- s pomočjo **mreže za ozaveščanje o radikalizaciji** opredelila specifični pomen in posledice antisemitizma pri njenem delu na področju preprečevanja nasilnega ekstremizma in boja proti njemu;
- tesno **sodelovala z Europolom**, tudi z njegovo enoto EU za prijavljanje internetnih vsebin, v boju proti spletnemu antisemitskemu terorizmu in nasilnemu ekstremizmu,

⁷⁵ [COM\(2017\) 612 final](#).

⁷⁶ [Guideline - Building Perimeter Protection](#) (Navodilo – Varovanje območja okrog zgradb), JRC, 2020.

⁷⁷ Komisija ponuja vsakoletno jesensko šolo za udeležence iz verskih skupnosti na temo varovanja javnih prostorov.

⁷⁸ [Sklepi Sveta o zaščiti javnih krajev](#) z dne 7. junija 2021.

⁷⁹ [Uredba \(EU\) 2021/784](#).

in sicer z ukrepanjem proti skupinam in posameznikom, ki širijo teroristične vsebine na spletu, ter z zagotovitvijo **takojšnjega izvajanja uredbe o terorističnih spletnih vsebinah**;

- podpirala počastitev spomina na **žrtve terorističnih napadov, tudi z digitalnim spominskim zidom žrtev**.

Države članice se spodbujajo, naj:

- sprejmejo potrebne ukrepe za **zagotovitev varnosti judovskih prostorov** in zagotovijo zadostno finančno ali drugo podporo, vključno s podporo iz letnih nacionalnih programov **Sklada EU za notranjo varnost za policijo**;
- vključijo in izvajajo orodja in smernice EU⁸⁰ za **varovanje verskih objektov in krajev** v okviru svojih nacionalnih strategij za boj proti antisemitizmu;
- izkoristijo **podporo Europolu v zvezi s protiterorističnimi dejavnostmi** na spletu in zunaj njega ter s tem povezanimi preiskavami, med drugim tistimi, ki so povezane z rasizmom, ksenofobijo in antisemitizmom.

2.2. Negovanje judovskega življenja in svoboda veroizpovedi ali prepričanja

Judovsko življenje prispeva k raznolikosti EU. Judi in Judinje so lahko ateisti, liberalci, reformisti, agnostiki oziroma so ortodoksni ali ultraortodoksni verniki; lahko so Aškenazi ali Sefardi; izhajajo lahko iz nekdanje Sovjetske zveze, Bližnjega vzhoda, Srednje Azije, Afrike in od drugod. Številni Judi so del mešanih družin, kar še povečuje raznolikost njihovega izvora in prepričanj⁸¹. Vendar je kljub dolgotrajni prisotnosti Judov v Evropi **judovsko življenje in judovstvo slabo poznano**. Le 3 % Evropejcev in Evropejk meni, da „zelo dobro poznajo“ judovsko zgodovino, navade in prakse, 68 % pa, da tega „ne poznajo“⁸². Da bi odpravili predsodke in dosegli polno priznanje **judovskega življenja kot dela evropske družbe**, je treba povečati ozaveščenost o judovski zgodovini in kulturi ter njuno poznavanje v širši javnosti⁸³.

Judi izražajo judovstvo s posebnimi kulturnimi, tradicionalnimi in verskimi praksami, s katerimi prenašajo svojo zgodovino in izročilo na prihodnje generacije. Ena od teh praks je spomladanski festival *tu bišvat* (novo leto dreves), judovski praznik, namenjen ohranjanju narave; na ta dan v znak praznovanja zasajajo drevesa.

Še en primer je zakol na način *šekita*, ki je judovski obredni (košer) zakol⁸⁴ živali. Sodišče Evropske unije je v sodbi o obrednem zakolu iz decembra 2020⁸⁵ priznalo, da lahko države članice sprejmejo različna pravila na podlagi domačih okoliščin, pri čemer zagotovijo spoštovanje člena 10(1) Listine⁸⁶, tako da vzpostavijo pravično ravnotežje med spoštovanjem svobode izražanja vere in zaščito dobrega počutja živali⁸⁷.

⁸⁰ Npr. orodje za oceno ranljivosti in [Hitri vodnik EU za podporo varovanju verskih objektov in krajev](#).

⁸¹ [Jews in Europe at the turn of the Millennium: population trends and estimates](#) (Judi v Evropi na prelomu tisočletja: demografski trendi in ocene), Sergio DellaPergola in Daniel Staetsky, JPR European Jewish Demography Unit, 2020.

⁸² [Eurobarometer 484: Zaznavanje antisemitizma, januar 2019](#)

⁸³ Za 82 % Judov in Judinj v EU bi bila prepoved obrezovanja problematična, za 69 % pa bi bila težava prepoved tradicionalnega zakola ([Druga raziskava Agencije FRA iz leta 2018](#)).

⁸⁴ Tradicionalni zakol (šekita) je praksa košer zakola živali v okviru predpisane prakse za proizvodnjo živil. Za 69 % Judov in Judinj bi bila prepoved tradicionalnega zakola težava ([Druga raziskava Agencije FRA iz leta 2018](#)).

⁸⁵ [Zadeva](#) Centraal Israëlitisch Consistorie van België in drugi (C-336/19), sporočilo za medije z dne 17. decembra 2020.

⁸⁶ Člen 10(1): „Vsakdo ima pravico do svobodnega izražanja. Ta pravica vključuje svobodo mnenja ter sprejemanja in širjenja vesti in idej brez vmešavanja javnih organov in ne glede na državne meje.“

⁸⁷ Točka 71 sodbe. V skladu z Uredbo Sveta (ES) št. 1099/2009 je tradicionalni zakol dovoljen v obsegu, ki je potreben za potrebe zadevnih verskih skupnosti, strožja pravila držav članic pa morajo biti ustrezno utemeljena.

Judovsko življenje lahko uspeva le v vključujoči družbi, ki temelji na močnih in zaupanja vrednih odnosih z drugimi skupnostmi, vključno z na novo priseljenimi, zlasti na lokalni ravni. Kultura ima lahko pri razvoju vključujoče družbe pomembno vlogo. Kulturni sektor je, od glasbe do kinematografije in uprizoritvenih umetnosti, močna sila za spodbujanje vključevanja in za boj proti vsem oblikam diskriminacije. **Komisija judovsko kulturo in umetnost podpira** s programi financiranja EU, kot je program Ustvarjalna Evropa, ki si prizadeva za odpravo stereotipov – tudi o Judih – iz evropske družbe.

Šport in mediji imajo tudi pomembno vlogo pri negovanju vključevanja. V nogometu nekatere nacionalne zveze in klubi že obravnavajo antisemitsko ravnanje in incidente. Komisija se bo tesno povezala s pobudami civilne družbe in drugimi ustreznimi akterji v prizadevanjih za okrepitev boja proti antisemitizmu in rasizmu v nogometu v okviru prihodnjega dogovora o sodelovanju z Uefo (2022–2024) in za obravnavo antisemitizma v športu na splošno v sodelovanju z drugimi partnerskimi organizacijami, tudi prek kampanj v družbenih medijih. Stereotipi se pojavljajo tudi v medijih. Komisija bo ob spoštovanju svobode tiska podprla **usposabljanje novinarjev** za prepoznavanje vseh oblik antisemitizma in odkrivanje antisemitskih predsodkov pri poročanju.

Ključni ukrepi:

Komisija bo:

- povečala poznavanje in razumevanje judovskega življenja v širši javnosti prek **kampanje ozaveščanja** v tesnem sodelovanju z judovskimi skupnostmi, vključno z **medkulturnim in medverskim dialogom** in dejavnostmi;
- vzdrževala povezave med **judovsko tradicijo zasajanja dreves** na praznik *tu bišvat*, tudi s strani učencev in dijakov, ter **zavezo EU, da bo zasadila 3 milijarde dodatnih dreves** v okviru strategij za biotsko raznovrstnost in gozdove do leta 2030, s čimer bo poskrbela za vzajemno ozaveščanje in prepoznavnost⁸⁸;
- omogočala **izmenjavo praks** med javnimi organi ter judovskimi in muslimanskimi skupnostmi v zvezi z zakolom na podlagi verskih tradicij, pri čemer se bo opirala na izkušnje mednarodnih organizacij, kot so ZN, OVSE-ODIHR in Svet Evrope;
- sprejela ukrepe za boj proti antisemitizmu in negovanje judovskega življenja na **regionalni in lokalni ravni**, vključno s pregledom in razvojem **vodiča po dobrih praksah in usposabljanjih** za organizacije, ki delujejo na regionalni in lokalni ravni;
- prek **evropske mreže za vključevanje** podpirala izmenjavo dobrih praks pri obveščanju migrantov o vrednotah EU, vključno z bojem proti antisemitizmu, na primer s sodelovanjem z migranti kot ambasadorji vrednot EU.

Države članice se spodbujajo, naj:

- s **politiko in pravnimi ukrepi** zagotovijo, da lahko verske skupine ali skupnosti, vključno z Judi, živijo v skladu s svojimi verskimi in kulturnimi tradicijami;
- **ozaveščajo** širšo javnost o **judovskem življenju in tradicijah**, tudi z javnim obeleževanjem dni, ki so za Jude pomembni, ter s financiranjem projektov in vodenjem kampanj.

2.3. Varovanje judovske dediščine

Judovska kulturna dediščina je sestavni del evropske kulture. Iztrebljanje judovskih skupnosti med holokavstom je spremenilo obličje Evrope. Številne zgradbe, pokopališča in druge objekte

⁸⁸ [COM\(2020\) 380 final](#).

judovske dediščine so ostali nenadzorovani oziroma se niso uporabljali. Ta „osirotela dediščina“ je zdaj pogosto v slabem stanju ali pa ji grozi propad.

Evropski okvir ukrepanja na področju kulturne dediščine⁸⁹ vključuje poseben ukrep v zvezi z judovskimi pokopališči v Evropi. Evropsko kulturno dediščino, vključno z judovsko dediščino, podpirajo številne politike, programi in financiranje EU, zlasti Ustvarjalna Evropa, Obzorje Evropa, Erasmus+, CERV in skladi kohezijske politike. V Okvirni konvenciji Sveta Evrope o vrednosti kulturne dediščine za družbo (Konvencija iz Fara)⁹⁰ so poudarjeni pomembni vidiki dediščine, saj se vežejo na človekove pravice in demokracijo, prav tako pa se z njo spodbuja širše razumevanje dediščine in njene zveze s skupnostmi in družbo⁹¹. V terezinski deklaraciji o premoženju iz časa holokavsta ter povezanih vprašanjih⁹², ki so jo leta 2009 podpisale vse države članice⁹³, je navedenih več ukrepov za restorativno pravičnost za žrtve nacističnega preganjanja in njihove potomce. V okviru pobude DiscoverEU⁹⁴ se mlade popotnike spodbuja, naj obišejo kraje kulturne dediščine, da se bolje ozavešijo o evropski kulturni dediščini.

Ključni ukrepi:

Komisija bo:

- povabila mesta, naj pri prijavi za naziv **evropske prestolnice kulture** obravnavajo zgodovino svojih manjšin, vključno z zgodovino judovske skupnosti;
- uporabila **dneve evropske dediščine**, tj. skupno pobudo Sveta Evrope in Komisije, za opozarjanje na judovsko dediščino po vsej Evropi;
- nadaljevala **projekt digitalnega dokumentiranja judovskih kulturnih dobrin**⁹⁵, ki je namenjen razvoju celovite zbirke podatkov o kulturnih dobrinah v lasti Judov, ki so jih zaplenili nacisti, zbiranju dobre prakse in dejavnostim ozaveščanja;
- začela izvajati pripravljalni ukrep za **zaščito judovskih pokopališč v Evropi**, pri tem pa izkoristila dosežke dveh predhodnih pilotnih projektov Evropskega parlamenta⁹⁶ na to temo in negovala povezave med skupinami, ki se zanimajo za ohranitev judovskih pokopališč;
- spodbujala **mlade**, ki potujejo po Evropi, **k obiskovanju** objektov judovske dediščine v okviru pobude **DiscoverEU**.

Države članice se spodbujajo, naj:

- spodbujajo in podpirajo dneve evropske dediščine s poudarjanjem **judovske dediščine v nacionalnem okviru**, tudi v nacionalnih muzejih, na državnih festivalih in v umetnosti;
- podpirajo **ohranjanje in varovanje judovske dediščine** v skladu s Konvencijo iz Fara;
- izkoristijo možnosti financiranja EU, vključno s sredstvi **sklada kohezijske politike**, za varovanje judovske dediščine;
- **izvajajo Terezinsko deklaracijo** iz leta 2009.

⁸⁹ [Evropski okvir ukrepanja na področju kulturne dediščine](#).

⁹⁰ Odbor ministrov Sveta Evrope je [Konvencijo iz Fara](#) sprejel 13. oktobra 2005, državam članicam je bila dana na voljo za podpis 27. oktobra 2005, veljati pa je začela 1. junija 2011.

⁹¹ [Resolucija 2309\(2019\)](#).

⁹² [Terezinska deklaracija iz leta 2009](#).

⁹³ Glej tudi: [Skupna izjava Evropske komisije in češkega predsedstva EU](#), podpisana 29. junija 2009.

⁹⁴ https://europa.eu/youth/discovereu_sl.

⁹⁵ Zbirka podatkov, pripravljena v fazi I projekta, je na voljo na: <https://pilot-demo.jdcrp.org>.

⁹⁶ <https://www.esjf-surveys.org/>.

III. IZOBRAŽEVANJE, RAZISKAVE IN SPOMIN

„Kako čudovito je, da lahko vsakdo vsak trenutek začne izboljševati svet.“

— Ana Frank

Če želimo oblikovati prihodnost Evrope, moramo najprej razumeti njeno preteklost. Poznavanje judovskega življenja in antisemitizma v Evropi skozi stoletja ter učinek holokavsta na judovsko prebivalstvo in evropsko celino so bistvenega pomena za razumevanje antisemitizma v današnjem času in preprečitev, da bi se taka grozodejstva še kdaj ponovila. **Izobraževanje in raziskovanje judovskega življenja, antisemitizma in holokavsta** so pri tem ključnega pomena in se ne bi smeli osredotočati le na holokavst, temveč tudi na judovski prispevek k evropski družbi.

V novih sporočilih o **evropskem izobraževalnem prostoru**⁹⁷ in **evropskem raziskovalnem prostoru**⁹⁸ so obravnavana vprašanja vključevanja, enakosti in nediskriminacije. Komisija je v okviru prihodnjega **pakta za raziskave in inovacije** predlagala tudi, da bi si države članice tudi na področju raziskav in inovacij delile vrednoto enakih priložnosti.

Akcijski načrt za digitalno izobraževanje (2021–2027) se osredotoča na pomen boja proti dezinformacijam in spodbujanja digitalne pismenosti v izobraževanju in usposabljanju z razvojem smernic za učitelje in pedagoge, da se spodbudijo kritično razmišljanje, strpnost in opolnomočanje na spletu. Poleg tega sta Unesco in OVSE-ODIHR večkrat pozvala k spodbujanju izobraževalnih programov v sodelujočih državah, tudi državah članicah EU, s katerimi se mladi ozavešajo o pomenu medsebojnega spoštovanja in razumevanja. Zaveze Unesca in OVSE-ODIHR spodbujajo izobraževanje o antisemitizmu, ki zagotavlja sistematičen pristop, vključno z razvojem in uporabo učnih načrtov za obravnavanje sodobnih oblik antisemitizma⁹⁹.

3.1. Izobraževanje in raziskovanje antisemitizma in judovskega življenja

Vsak otrok bi se moral učiti o judovskem življenju in antisemitizmu kot sestavnih delih evropske zgodovine. Izobraževanje lahko **utrdi odpornost mladih na antisemitske ideje** in ideologije ter na vse oblike nestrpnosti in diskriminacije. Vzajemno razumevanje je mogoče negovati tudi s priložnostmi za interakcijo z judovskimi skupnostmi in njihovimi člani ter drugimi manjšinami in verskimi skupinami. **Evropsko leto mladih 2022** bo v zvezi s tem ponudilo nove priložnosti. Šole in kampusi morajo biti varno zavetje za vse. Učiteljem bi bilo treba omogočiti, da obravnavajo antisemitizem, holokavst, judovsko življenje in zgodovino, tudi v večkulturnih razredih.

Komisija prek programa Obzorje 2020 in programa Evropa za državljane podpira raziskave na področju antisemitizma, judovskega življenja in holokavsta, kar bo nadaljevala tudi v okviru naslednikov teh programov, tj. programov Obzorje Evropa¹⁰⁰ in CERV. Vendar so univerzitetne katedre za področji antisemitizma in judovskega študija v EU le ohlapno povezane. Ni **krovnega raziskovalnega središča**. Okrepiti bi bilo treba raziskovalna prizadevanja v zvezi z vsemi vidiki antisemitizma in judovskega življenja v Evropi, da se dopolnijo raziskave holokavsta.

⁹⁷ [COM\(2020\) 625 final](#).

⁹⁸ [COM\(2020\) 628 final](#).

⁹⁹ Urad za demokratične institucije in človekove pravice (ODIHR) je razvil zbirko virov in programov za ozaveščanje o diskriminaciji, zločinih iz sovraštva, antisemitizmu in drugih oblikah nestrpnosti, tudi proti muslimanom, kristjanom in pripadnikom drugih veroizpovedi ali prepričanj. Več informacij je na voljo na [spletišču OVSE/ODIHR](#).

¹⁰⁰ Prvi razpisi programa Obzorje Evropa bodo na primer financirali raziskave različnih strukturnih oblik rasizma in ksenofobije, pri čemer se bodo upoštevale nacionalne posebnosti in presečnost.

EU je prevzela vodilno vlogo pri zagotavljanju primerljivih podatkov o izkušnjah in dojemanju antisemitizma. **Raziskava agencije FRA o izkušnjah Judov z antisemitizmom** bo ponovljena leta 2023 in nato v rednih časovnih presledkih. **Raziskava Eurobarometer o dojemanju antisemitizma** v splošni javnosti bo drugič izvedena v letu 2024 in nato vsakih pet let. Da bi bilo oblikovanje politik na podlagi dokazov še lažje, je treba obsežnejše raziskati antisemitske predsodke pri splošni populaciji.

Ključni ukrepi:

Komisija bo:

- v sodelovanju z državami članicami in raziskovalno skupnostjo spodbujala vzpostavitev **evropskega središča za raziskovanje sodobnega antisemitizma ter judovskega življenja in kulture**, v okviru katerega bodo potekale multidisciplinarne raziskave po vsej Evropi, ter financirala **raziskave** v okviru programa Obzorje Evropa o različnih strukturnih oblikah rasizma in ksenofobije, ob upoštevanju nacionalnih posebnosti in presečnosti;
- podpirala razvoj mreže **mladih evropskih ambasadorjev za ohranjanje spomina na holokavst** v šolah, na univerzah ter v ustanovah za poklicno izobraževanje in usposabljanje;
- financirala **vseevropsko raziskavo o antisemitskih predsodkih** pri splošni populaciji vseh držav članic, tudi med mladimi;
- podpirala države članice pri stopnjevanju njihovih prizadevanj za promocijo skupnih vrednot in vključujočega izobraževanja ter izvajala Priporočilo Sveta o spodbujanju skupnih vrednot, vključujočega izobraževanja in evropske razsežnosti poučevanja¹⁰¹ prek nove **delovne skupine za enakost in vrednote v izobraževanju in usposabljanju**, vključno z judovskim življenjem in tradicijo;
- podpirala dejavnosti v okviru programa Erasmus+ in evropske solidarnostne enote, katerih cilj je spodbujanje evropskih vrednot ter boj proti vsem oblikam diskriminacije in nestrpnosti, **vključno z antisemitizmom**, z negovanjem državljanske vzgoje in udeležbe mladih v demokratičnem življenju;
- podpirala **usposabljanje pedagoških delavcev** v sodelovanju z Unescom in OVSE-ODIHR na podlagi njunih smernic za „odpravljanje antisemitizma z izobraževanjem“ za oblikovalce politik oziroma ustanove za usposabljanje učiteljev;
- prek instrumenta za tehnično podporo podpirala države članice pri snovanju in **izvajanju reform v šolah**, namenjenih odpravljanju diskriminacije na splošno in zlasti antisemitizma.

Države članice se spodbujajo, naj:

- spodbujajo poglobljanje **poznavanja judovskega življenja, antisemitizma in holokavsta** z izobraževanjem in raziskavami ter, kjer je mogoče, spodbujajo izmenjave z lokalnimi skupnostmi;
- prijavljajo in evidentirajo incidente **antisemitske diskriminacije v šolah** ter podprejo ravnatelje šol in učitelje pri njihovi obravnavi.

3.2. Izobraževanje in raziskave o holokavstu ter spomin nanj

Holokavst je zaznamoval evropsko zgodovino, med katero je bilo umorjenih šest milijonov judovskih otrok, žensk in moških. Medtem ko so bili Judi prednostna tarča nacističnega režima, pa so bile preganjane tudi druge skupine, vključno z Romi, invalidi, Slovani, Jehovovimi pričami, LGBTIQ osebami in političnimi oporečniki.

¹⁰¹ [Priporočilo Sveta \(2018/C 195/01\)](#) z dne 22. maja 2018.

Osebe, ki so preživele holokavst, že desetletja delijo svoje zgodbe v okviru tradicije **spomina**. Vendar je danes živih le še peščica prič holokavsta, večina pa jih je že preminulih. Tistih, ki so bili med drugo svetovno vojno odrasli in so imeli najbolj jasne spomine na holokavst, ni več. Pred živečo in pred prihodnjimi generacijami Evropejcev in Evropejk je velik izziv in dolžnost: kako ohraniti njihovo zapuščino in se ji pokloniti, zagotavljati, da njihove zgodbe ne bodo pozabljene in se bodo natančno pripovedovale, ter poiskati nove oblike spominjanja.

Trenutno vsak dvajseti Evropejec še nikoli ni slišal za holokavst, manj kot polovica Evropejcev pa meni, da se to v zadostnem obsegu poučuje v šolah¹⁰². **Izobraževanje in raziskave** so ključne pri ozaveščanju glede holokavsta.

Svobodne, odprte in neodvisne raziskave so temeljna vrednota v demokraciji. Raziskovanje vseh vidikov holokavsta je prav tako pomembno, da bi boljše razumeli, kako se je lahko v Evropi zgodil holokavst. **Evropska infrastruktura za raziskovanje holokavsta** (EHRI)¹⁰³, ki je največja raziskovalna pobuda v zvezi s holokavstom na svetu in ki jo s 25 milijoni EUR (2010–2024) financira EU,¹⁰⁴ povezuje raziskovalno skupnost s povezovanjem razpršenih virov v zvezi s holokavstom, po vsej Evropi in zunaj nje. V zvezi s tem bo EHRI svoje raziskave razširila na izraze antisemitizma, ki so privedli do holokavsta.

Razviti je treba tudi nove načine ozaveščanja, zlasti v lokalnem kontekstu, v katerem kraji, „kjer se je zgodil holokavst“ – od sinagog do judovskih kulturnih znamenitosti, od skrivališč do streljšč – pogosto niso vidni. To lahko vključuje **mrežo, ki učencem in dijakom, strokovnim delavcem ter splošni javnosti omogoča, da pridobijo vpogled v stalno prisotnost Judov v Evropi** skozi stoletja, in omogoča lokalne pobude za obiskovanje in obnovo kulturnih in spominskih obeležij.

Komisija bo spodbujala tudi **javno razpravo** (na spletu ali v javnosti) o pomenu holokavsta v raznoliki EU in podprla oblikovanje participativnega **evropskega spomenika holokavstu** v Bruslju, povezanega z umetniškimi deli v prestolnicah EU.

Ključni ukrepi:

Komisija bo:

- v sodelovanju z lokalnimi skupnostmi med drugim finančno podprla **vzpostavitev mreže krajev, „kjer se je zgodil holokavst“**;
- **v okviru sklopa zgodovinskega spomina** programa CERV zagotovila sredstva za projekte za počastitev spomina na holokavst, tudi z **digitalizacijo arhivov in pričanj** preživelih v holokavstu;
- v sodelovanju s predstavništvu Komisije v državah članicah in delegacijami EU še naprej sodelovala in podpirala **dneve spomina na holokavst in povezane prireditve**, tako na ravni EU kot na nacionalni ravni.

Države članice se spodbujajo, naj:

- **javno počastijo spomin na holokavst** v tesnem sodelovanju z judovsko skupnostjo, tudi s pritegnitvijo nacionalnih parlamentov;
- zagotovijo, da se **univerzalnost holokavsta odraža v izobraževanju**, in ocenijo uspeh pri njegovem poučevanju, tudi v večletnih in raznolikih razredih;

¹⁰² Dve tretjini Evropejcev in Evropejk je prepričanih, da počastitev spomina na holokavst pomaga zagotoviti, da se taka grozodejstva nikoli ne bodo ponovila. ([CNN Poll: Anti-Semitism in Europe – A shadow over Europe, 2018](#) (Javnomnenjska raziskava CNN: Antisemitizem v Evropi – Senca, ki visi nad Evropo)).

¹⁰³ <https://www.ehri-project.eu/>.

¹⁰⁴ EHRI, ki se financira iz okvirnih programov EU za raziskave in inovacije, se trenutno spreminja v dolgoročno evropsko infrastrukturo, ki temelji na skupnem financiranju, ki ga zagotovijo države članice.

- **postanejo dejavne partnerice pri izvajanju infrastrukture EHRI, vključno s finančnimi prispevki.**

3.3. Zanikanje, izkrivljanje in banaliziranje holokavsta

Izrazi zanikanja, izkrivljanja in banaliziranja holokavsta so žal vse pogostejši. 53 % Evropejcev in Evropejk meni, da je zanikanje holokavsta v njihovi državi težava¹⁰⁵. 62 % Judov in Judinj je vsaj občasno videlo ali slišalo nejudje, ki so trdili, da je holokavst zgolj mit ali da so njegovi opisi pretirani¹⁰⁶. Zanikanje, izkrivljanje in banaliziranje holokavsta se pogosto uporabljajo za podžiganje sovraštva do Judov ter za poskus revizije evropske in judovske zgodovine. Ne smemo podcenjevati njihovega uničujočega učinka na kolektivni zgodovinski spomin ter na odpornost in kohezijo naših demokratičnih družb in jih moramo posebej obravnavati. Sovražni govor v zvezi z opravičevanjem, zanikanjem ali grobim banaliziranjem holokavsta je prepovedan z Okvirnim sklepom o boju proti rasizmu in ksenofobiji¹⁰⁷.

Komisija za namene izobraževanja in ozaveščanja v boju proti temu pojavu sodeluje z IHRA prek stalnega mednarodnega partnerstva, pri čemer uporablja opredelitev zanikanja in izkrivljanja holokavsta¹⁰⁸, ki jo je določila IHRA. Primer je kampanja ozaveščanja #ProtectTheFacts¹⁰⁹, ki se osredotoča na preprečevanje izkrivljanja holokavsta. Komisija bo v **partnerstvu z IHRA in Unescom** nadalje razvijala druge pobude na podlagi „priporočila IHRA o priznavanju in preprečevanju izkrivljanja holokavsta“¹¹⁰.

Ključni ukrepi:

Komisija bo:

- za namene izobraževanja in ozaveščanja spodbujala uporabo **opredelitve zanikanja in izkrivljanja holokavsta, ki jo je določila IHRA;**
- pripravila **priročnik dobrih praks v boju proti zanikanju, izkrivljanju in banaliziranju holokavsta;**
- skupaj z Unescom, IHRA in drugimi mednarodnimi partnerji ter skupinami civilne družbe podpirala in krepila **kampanje v družbenih medijih**, da bi povečali ozaveščenost o zanikanju in izkrivljanju holokavsta ter se proti temu pojavu dejavno borili.

Države članice se spodbujajo, naj:

- dejavno sodelujejo v **kampanjah ozaveščanja proti zanikanju, izkrivljanju in banaliziranju holokavsta.**

IV. VODILNA V SVETOVNEM BOJU PROTI ANTISEMITIZMU

„Svet, kakršnega smo ustvarili, je proces našega razmišljanja. Ni ga mogoče spremeniti, ne da bi spremenili naše razmišljanje.“

— Albert Einstein

Po ocenah naj bi judovsko prebivalstvo po vsem svetu štelo 15,2 milijona ljudi¹¹¹. Od tega jih 45 % oziroma 6,9 milijona živi v Izraelu. V Združenih državah, kjer jih je približno

¹⁰⁵ [Eurobarometer 484: Zaznavanje antisemitizma, januar 2019.](#)

¹⁰⁶ [Druga raziskava Agencije FRA iz leta 2018.](#)

¹⁰⁷ [Okvirni sklep Sveta 2008/913/PNZ z dne 28. novembra 2008.](#)

¹⁰⁸ [Delovna opredelitev zanikanja in izkrivljanja holokavsta, ki jo je določila IHRA.](#)

¹⁰⁹ <https://ec.europa.eu/newsroom/just/items/700272/default>; www.againstholocaustdistortion.org.

¹¹⁰ [Priporočilo IHRA o priznavanju in preprečevanju izkrivljanja holokavsta.](#)

¹¹¹ <https://www.jewishagency.org/jewish-population-5782/>.

6 milijonov, živi druga največja judovska skupnost. Poleg 1,5 milijona Judov in Judinj v EU preostale judovske populacije živijo razpršene po vsem svetu na vseh naseljenih celinah¹¹².

Antisemitski predsodki so po svetu zelo razširjeni. Glede na raziskave Anti-Defamation League¹¹³ v zvezi z naravnostjo do Judov in mnenji o njih 74 % ljudi v bližnjevzhodni/severnoafriški regiji goji antisemitsko naravnost, čeprav je mogoče zaznati tudi nekatere pozitivne znake, kot je nedavna normalizacija odnosov med Izraelom in več državami v regiji^{114 115}. V zahodni Evropi¹¹⁶ je ta delež 24 %, v vzhodni Evropi 34 %, v obeh Amerikah 19 %, v Aziji 22 % in v podsaharski Afriki 23 %. Razmere in velikost judovskih skupnosti se med državami precej razlikujejo. Judi in Judinje so ogroženi in doživljajo antisemitske napade in incidente povsod po svetu. Antisemitske predsodke je mogoče najti tudi v državah, v katerih judovskih skupnosti ni.

Ob tem Evropska komisija ponovno potrjuje svojo trdno in nedvoumno zavezanost svetovnemu boju proti antisemitizmu. Vse oblike antisemitizma, podžiganja sovraštva ali nasilja so nesprejemljive in niso združljive z vrednotami in cilji Evropske unije in njenih držav članic. Obravnavati jih je treba z odločnim ukrepanjem na evropski in nacionalni ravni. Za Evropsko komisijo se o teh načelih ni mogoče pogajati. Glede na navedeno je bistveno, da se preprečevanje antisemitizma v vseh oblikah in boj proti njemu vključita v vsa področja politike.

4.1. Uporaba vseh instrumentov za boj proti antisemitizmu v okviru zunanjega delovanja EU

EU temelji na močni zavezanosti spodbujanju in varstvu človekovih pravic, demokracije in pravne države po vsem svetu. Ta zaveza podpira širitveno in sosedsko politiko EU ter njene politike do drugih držav, ki niso članice EU, pa tudi njeno delo v mednarodnih organizacijah. Vse države bi morale zaščititi pravico vseh, tudi Judov, do pripadanja ali nepripadanja ali spremembe veroizpovedi ali prepričanja, javnega izražanja veroizpovedi ali prepričanja, ter da niso žrtve diskriminacije, preganjanja ali nasilja zaradi veroizpovedi ali prepričanja ali zaradi rasnega ali etničnega porekla. **Akcijski načrt EU za človekove pravice in demokracijo** za obdobje 2020–2024 določa raven ambicij in prednostne naloge EU in njenih držav članic na tem področju v odnosih s tretjimi državami. **Smernice o svobodi veroizpovedi ali prepričanja zunaj EU iz leta 2013**¹¹⁷ in **Smernice o nediskriminaciji pri zunanjem delovanju iz leta 2019**¹¹⁸ določajo orodja, ki jih mora zunanja veja EU uporabljati pri obravnavi kršitev svobode veroizpovedi ali prepričanja in v boju proti diskriminaciji, tudi proti Judom¹¹⁹.

EU bo uporabila **vsa razpoložljiva orodja**, da bi partnerske države pozvala k dejavnemu boju proti antisemitizmu, pri čemer bo upoštevala opredelitev antisemitizma IHRA¹²⁰, v političnih

¹¹² [World Jewish Population 2019](#) (Svetovno judovsko prebivalstvo 2019), Sergio DellaPergola, v Arnold Dashevsky in Ira M. Sheskin (urednika), Letopis ameriških Judov iz leta 2019, Letno poročilo o severnoameriških judovskih skupnostih od leta 1899;

[World Jewish Population on Eve of New Year – 14.7 Million, Haaretz](#) (Svetovno judovsko prebivalstvo na predvečer novega leta – 14,7 milijona, Haaretz).

¹¹³ <https://global100.adl.org/map>.

¹¹⁴ Združeni arabski emirati, Bahrajn oziroma Sudan (2020), ki jim sledi Maroko (januar 2021).

¹¹⁵ Še en dober zgled je začetek gradnje sinagoge v Združenih arabskih emiratih.

¹¹⁶ Opozoriti je treba, da v raziskavo Anti-Defamation League niso vključeni povprečni podatki o EU; poleg tega kategorija „zahodna Evropa“ ne vključuje vseh držav EU. Za podatke po državah članicah glej [spletišče](#).

¹¹⁷ https://eeas.europa.eu/sites/default/files/06_hr_guidelines_religion_en.pdf.

¹¹⁸ https://eeas.europa.eu/sites/default/files/11_hr_guidelines_external_action_en.pdf.

¹¹⁹ Poleg tega delovni dokument služb Komisije o [na človekovih pravicah temelječem pristopu k razvoju](#) usmerja osebe EU pri vključevanju nediskriminacije iz vseh razlogov v projektni cikel. Sprejet 30. junija 2021.

¹²⁰ [Opredelitev IHRA so podprle ali sprejele](#) tudi tretje države: Albanija, Argentina, Avstralija, Bahrajn, Gvatemala, Izrael, Južna Koreja, Kanada, Moldavija, Severna Makedonija, Srbija, Urugvaj, Združene države Amerike in Združeno kraljestvo.

dialogih in dialogih o človekovih pravicah ter širšem sodelovanju s partnerskimi državami. To je podprto s tematskimi in geografskimi programi ter sosedsko in širitveno politiko EU, vključno s stabilizacijsko-pridružitvenimi procesi.

EU bo pri **skupnih ukrepih za boj proti diskriminaciji in antisemitizmu** dejavno sodelovala z mednarodnimi organizacijami, zlasti z Združenimi narodi, Svetom Evrope in OVSE, pa tudi z regionalnimi organizacijami¹²¹. EU bo pri sodelovanju s partnerskimi državami na področju izobraževanja pospešila izvajanje ukrepov v izobraževalnem sektorju in še naprej spodbujala **popolno skladnost izobraževalnega gradiva s standardi Unesca** glede miru, strpnosti, sobivanja in nenasilja. Vsako gradivo, ki je v nasprotju z njimi, lahko ogrozi mir in sobivanje in nima prostora v učbenikih ali učilnicah.

Posebni predstavnik EU za človekove pravice in posebni odposlanec za spodbujanje svobode veroizpovedi ali prepričanja zunaj EU bosta pri svojem delu še naprej sistematično obravnavala antisemitizem. Poleg tega bo EU **okrepila sodelovanje posebnih odposlancev in koordinatorjev na svetovni ravni** v boju proti antisemitizmu.

Izrael je ključni partner Evropske unije, tudi v svetovnem boju proti antisemitizmu. EU si bo prizadevala, da bi dodatno okrepila **seminar na visoki ravni med EU in Izraelom** o boju proti rasizmu, ksenofobiji in antisemitizmu, ki ga vsako leto soorganizira, s poudarkom na operativnem spremljanju.

Ukrepe za boj proti antisemitizmu je mogoče podpreti s tematskim programom **NDICI**¹²² – **Globalna Evropa** o pobudah na področju človekovih pravic in demokracije, ki obravnavajo nediskriminacijo. EU bo v usposabljanja o človekovih pravicah za osebe v delegacijah in na sedežu vključila posebna srečanja na temo svobode veroizpovedi ali prepričanja, vključno z bojem proti antisemitizmu.

Ključni ukrepi:

Komisija in visoki predstavnik bosta:

- spodbujala **boj proti diskriminaciji** zaradi vere ali etničnega porekla, vključno z **antisemitizmom, v političnih dialogih in dialogih o človekovih pravicah** ter v širšem sodelovanju s partnerskimi državami zunaj EU;
- zagotavljala **usposabljanje o temeljnih pravicah** in vodila medkulturni dialog za ustrezne akterje, vključno z učitelji iz držav zunaj EU;
- zagotovila, da v skladu z obstoječimi ukrepi **zunanjih sredstev EU ni mogoče neupravičeno dodeliti** dejavnostim, ki podžigajo sovraštvo in nasilje, tudi zoper Jude¹²³;
- **okrepila angažiranost v izobraževalnem sektorju**, da bi se zavzela za popolno skladnost izobraževalnega gradiva s standardi Unesca glede miru, strpnosti, sobivanja in nenasilja, kot je ustrezno;
- okrepila **sodelovanje z judovsko civilno družbo** in verskimi organizacijami, da bi prek mreže delegacij in sedeža EU skupaj obravnavali antisemitska dejanja in omejevanje svobode veroizpovedi ali prepričanja;
- proučila **nove projekte** v sosedstvu EU in širše, **ki jih financira EU**, za preprečevanje antisemitizma in boj proti njemu ter negovanje judovskega življenja;

¹²¹ Vključno z Organizacijo ameriških držav, ki je junija 2021 ustanovila položaj posebnega odposlanca za boj proti antisemitizmu, in Organizacijo islamskega sodelovanja.

¹²² Instrument za sosedstvo ter razvojno in mednarodno sodelovanje.

¹²³ V skladu z Okvirnim sklepom Sveta 2008/913/PNZ z dne 28. novembra 2008 o boju proti nekaterim oblikam in izrazom rasizma in ksenofobije s kazensko-pravnimi sredstvi, člen 136 finančne uredbe, ki je bil leta 2018 dopolnjen z dodatnimi operativnimi „smernicami za preprečevanje podžiganja sovraštva in nasilja“.

- spodbujala delegacije EU, naj v svoja redna politična poročila **vklučijo poročanje o antisemitskih incidentih v državah, ki niso članice EU**;
- utrdila seminar med EU in Izraelom za nadaljnjo **krepitev sodelovanja med EU in Izraelom v boju proti antisemitizmu**.

Države članice se spodbujajo, naj:

- tesno sodelujejo na ravni EU za **skupno obravnavo antisemitizma** v okviru mednarodnih organizacij;
- vključijo **boj proti antisemitizmu v vse svoje strategije in politike na področju človekovih pravic**, ob upoštevanju opredelitve antisemitizma, kot jo je določila IHRA;
- podpirajo **projekte in organizacije**, ki se borijo proti antisemitizmu in negujejo judovsko življenje po vsem svetu.

4.2. Varovanje judovske kulturne dediščine in počastitev spomina na holokavst

Judovska kulturna dediščina je prepoznavna na številnih krajih na Bližnjem vzhodu, v Aziji in drugod po svetu, kar priča o zgodovinski prisotnosti judovskih skupnosti v teh regijah. Veliki deli te dediščine so osiroteli, saj judovske skupnosti tam ne živijo več. Judovska kulturna dediščina je tako kot vsa dediščina skupen in pomemben izraz kulturne raznolikosti ter si zasluži posebno zaščito po vsem svetu. EU ima skupaj z državami članicami ključno vlogo pri pomoči lokalnim, regionalnim in mednarodnim partnerjem, ki želijo **zavarovati kulturno dediščino** z usposabljanjem, razvojem znanja in spretnosti ter z dejavnostmi prenosa znanja ter okrepljenim sodelovanjem¹²⁴. EU bo podpirala **medkulturni in medverski dialog**, da se okrepi varstvo kulturne dediščine z delom na skupni zgodovini in spominu ter tako ustvari podlaga za mirno skupno življenje skupnosti v večkulturnem okolju. EU bo še naprej promovirala spomin na holokavst na mednarodni ravni in **javno opozarjala na zanikanje, izkrivljanje in banaliziranje holokavsta** v tretjih državah, tudi v mednarodnih forumih.

Ključni ukrepi:

Komisija in visoki predstavnik bosta:

- spodbujala in podpirala **varovanje, rehabilitacijo in oživljanje vse dediščine**, materialne in nematerialne, vključno z judovsko dediščino, v skladu s politikami za mednarodne kulturne odnose in kulturno dediščino;
- vključevala **medkulturni in medverski dialog v ukrepe na področju kulturne dediščine**;
- iskala priložnosti za vključitev **ohranjanja judovske dediščine** v načrtovanje programov v soseščini in zunaj nje;
- še naprej organizirala **prireditve na visoki ravni** ob priložnosti počastitve spomina na žrtve šoe (spominske slovesnosti, dan spomina na holokavst) in sodelovala na njih.

Države članice se spodbujajo, naj:

- skupaj z EU v okviru ZN prispevajo k **varovanju kulturne dediščine** po vsem svetu, **vključno z judovsko dediščino**, v skladu s sklepi Sveta o strateškem pristopu EU h kulturni dediščini v konfliktih in krizah;

¹²⁴ Sporočilo z naslovom [Oblikovanje strategije EU za mednarodne kulturne povezave](#) in [Sklepi Sveta o strateškem pristopu EU h kulturni dediščini v konfliktih in krizah](#) s pripadajočim konceptom tvorijo podlago za delovanje EU.

- v sodelovanju z delegacijami EU prek veleposlaništev v tretjih državah in mednarodnih organizacijah obeležijo **mednarodni dan spomina na holokavst**.

V. URESNIČEVANJE STRATEGIJE

Boj proti antisemitizmu v EU je skupna odgovornost, ki zahteva skupna prizadevanja in ukrepanje na vseh ravneh. Institucije in agencije EU, države članice, mednarodne organizacije, judovske organizacije in skupnosti ter akterji na področju človekovih pravic in akterji civilne družbe imajo vsi pomembno vlogo pri doseganju ciljev strategije. Komisija poziva Evropski parlament, Svet in države članice, naj združijo moči pri izvajanju te strategije. Komisija poziva Odbor regij in Evropski ekonomsko-socialni odbor, naj spodbujata dialog z lokalnimi in regionalnimi oblastmi ter civilno družbo, vključno s socialnimi partnerji, o tem, kako napredovati na poti k evropski družbi brez antisemitizma.

Komisija bo dejavno podpirala izvajanje predlaganih ukrepov politike z različnimi možnostmi financiranja ter poziva države članice, judovske organizacije in skupnosti ter akterje civilne družbe, naj uporabljajo programe EU.

Strategija se bo izvajala v obdobju med letoma 2021 in 2030. V letih 2024 in 2029 bosta objavljeni izčrpní poročili o izvajanju. Temeljili bosta na prispevkih držav članic, tudi v zvezi z izvajanjem njihovih nacionalnih strategij in politik. Ob podpori Agencije EU za temeljne pravice bosta poročili vključevali spremljanje napredka na nacionalni ravni ob upoštevanju zavez iz izjav Sveta o antisemitizmu iz let 2018 in 2020.

ZAKLJUČEK

Ta strategija je naša zaveza prihodnosti za judovsko življenje v Evropi in zunaj nje. Pomeni bistveno spremembo v političnem angažmaju Komisije za Evropsko unijo brez antisemitizma in kakršne koli oblike diskriminacije; za odprto, vključujočo in enakopravno družbo v EU. Odraža zavezo Evrope, da ohrani spomin na holokavst, tudi po smrti zadnjih preživelih v holokavstu.

Trajno si je treba prizadevati za zaježitev starodavnega zla antisemitizma. Kot je dejal Primo Levi, ki je preživel šoo: „*Zgodilo se je. Torej se lahko zgodi ponovno*“. Nevarni nagli porast antisemitskih napadov je zadostno svarilo, da v naših neutrudnih skupnih prizadevanjih za boj proti antisemitizmu ne smemo popustiti. Poleg tega si judovsko življenje zasluži ne le zaščito, temveč tudi možnost razcveta v vsej svoji raznolikosti.

Evropa lahko uspeva le, če uspevajo tudi njene judovske skupnosti.